

КЕЙС-МЕТОД У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

(Мирошниченко В. О., кандидат педагогічних наук, доцент)

Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ, Україна

Фахова підготовка юристів в Україні є однією з найважливіших галузей вищої освіти. Вона має на меті формування висококваліфікованих фахівців, які здатні здійснювати правову підтримку громадян, підприємств та державних інституцій.

Нові політичні, культурно-освітні, соціальні, економічні та державно-правові потреби є чинником набуття нового змісту та перетворень у системі юридичної освіти в Україні, важливим завданням якої є забезпечення студентів-юристів системними знаннями про професійну сферу діяльності, формування особистісних якостей майбутнього фахівця [2].

Наразі не виникає питання «чому вчити», оскільки існує безліч наукової літератури та купа інформації в мережі Інтернет. Проблемою є лише вміння викладача застосовувати професійні методи, які допомогли б студентам навчитися формам і прийомам використання першоджерел, самостійному пошуку розв'язання юридичних питань, критичному аналізу законодавства тощо.

Сучасна освіта спрямована не на формування абстрактних знань, відірваних від повсякденного життя, а особливих навичок, що полягають у здатності застосування знань і умінь на практиці, в реальному житті, в реальній справі.

Розрізняють традиційні (лекції, демонстрації, дискусії, різноманітні практики) та інноваційні методики (інтерактивні та активні). Як зазначають Л. Пироженко та О. Пометун, суть інтерактивного навчання полягає в тому, що процес навчання відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх здобувачів освіти. Це, свого роду, є співнавчанням, де викладач і студент є рівнозначними та рівноправними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають і вміють [3, с. 9].

Вивчення різноманітних джерел, зокрема психолого-педагогічних, свідчить, що нині увага педагогів та науковців спрямована на застосування кейс-методу, який доцільно використовувати у вищій школі.

Кейс – це подія, які реально відбулися в певній сфері діяльності і які автор описав для того, аби спровокувати дискусію в навчальній аудиторії, підштовхнути здобувачів освіти до обговорення та аналізу ситуації, до прийняття рішень.

Отже, кейс або ситуаційна вправа – це опис конкретної ситуації, який використовують як педагогічний інструмент. Такі вправи виконують ряд функцій. Вони допомагають здобувачам освіти: а) глибше зрозуміти тему та розвинути уявлення; б) отримати ґрунт для перевірки теорії, виявлення взаємозв'язків, формулювання гіпотез; в) пробудити інтерес, заохотити дискусію; г) отримати додаткову інформацію та поглибити знання; ґ) розвинути і застосувати аналітичне та стратегічне мислення, вміння вирішувати проблеми, робити висновки; д) розвинути комунікаційні навички; е) поєднати теоретичні знання з реаліями життя.

В сучасному суспільстві освіта має відповідати потребам ринку. Абстрактні знання, відірвані від реальної ситуації дають мало користі. Напевно, кожен студент зацікавлений в тому, аби знання, які він отримує в навчальному закладі, міг легко застосовувати в практичній діяльності.

Мета кейс-методу полягає в тому, щоб поставити здобувачів освіти в таку ситуацію, де їм необхідно буде приймати рішення. Майбутні фахівці мають визначити істотні й другорядні факти, виділити основні проблеми і виробити стратегії та рекомендації щодо подальших дій. Акцент робиться на самостійному навчанні на основі колективних зусиль. Роль викладача зводиться до управління дискусією та спостереження.

Попри те, що кейс-метод з'явився у практиці вищої школи в Україні нещодавно, він став одним із найпоширеніших видів роботи у процесі фахової підготовки майбутніх юристів. І це не дивно, адже цей метод спрямований на формування професійних якостей у здобувачів освіти.

В. Бігун у своїй праці звертає увагу на такі переваги застосування кейс-методу у юридичних ЗВО: 1) Цей метод сприяє розвитку правового мислення. Під час аналізу справи студент вчиться мислити як юрист, вчиться уважності до деталей, правових норм, аргументації. 2) Зосереджуючись на вивченні судових рішень, а не законодавства, кейс-метод сприяє встановленню суперечностей між ними. Складаються передумови для подолання прогалів між правотворенням і правозастосуванням. 3) Розвиває колегіальні стосунки викладача і студента [5].

Кейс-метод є інтерактивним методом на основі професійної ситуації, взятої з реальної практики, яку студенти повинні осмислити і запропонувати шляхи раціонального виходу з неї. Синонімами цього методу також виступають: кейс-стаді, метод кейсів, метод аналізу інцидентів, дослідження випадку, ситуаційне завдання. Для справедливого виконання закону слід не лише його знати, а ще вміти правильно застосовувати в конкретних ситуаціях. Основною метою кейсів можна вважати розвиток професійних здібностей та формування вмінь студентів-правників вирішувати практичні завдання.

Об'єктом методу кейсів виступають спеціальні дидактичні матеріали, які імітують реальну професійну діяльність. Досить часто до наборів методичних матеріалів включаються судові справи, засновницькі документи фірм і т. ін., тобто реальні атрибути професійної діяльності.

Існує такий алгоритм виконання кейс-завдань: 1) прочитати кейс, ознайомитися із запропонованою ситуацією; 2) виявити проблему, узагальнити та проаналізувати інформацію; 3) розвинути гіпотези, уточнивши проблеми; 4) сформулювати альтернативні рішення; 5) оцінити альтернативи, скласти перелік недоліків і переваг кожної з них; 6) підтвердити продуктивність рішення, обґрунтувавши переваги.

Одні науковці пропонують проводити підготовку до виконання кейс-завдань, роздаючи здобувачам освіти завдання для ознайомлення до проведення заняття. Інші дослідники вважають доцільним використовувати цей метод безпосередньо в процесі заняття. В першому випадку студенти мають більше часу на ознайомлення з ситуацією та виявлення проблеми, однак викладач не може бути впевненим у самостійності прийнятого рішення. В другому випадку, ознайомлення із завданнями у процесі заняття забирає значну частину часу. Тож

необхідно, щоб викладач орієнтувався на зміст кейс-завдань і умови його проведення, а потім обирає для себе один із вказаних вище варіантів. На другому етапі студенти аналізують ситуацію, узагальнюють інформацію та уточнюють обставини. Відбувається осмислення проблеми, актуалізуються набуті знання. На наступному етапі студенти пропонують можливі варіанти вирішення завдання, ведуть дискусії, колективно співпрацюють. На четвертому етапі вони формулюють можливі способи вирішення кейсів. Потім обговорюють ці варіанти, визначають переваги й недоліки кожного з них і роблять узагальнення. На останньому етапі студенти обґрунтовують прийняте рішення, вказуючи на його переваги і відстоюють його використання.

Проведення заняття для майбутніх юристів з використанням кейс-завдань потребує ретельної підготовки викладача, який мусить пояснити студентам зміст завдання, контролювати його виконання та професійно оцінити досягнення здобувачів освіти. В процесі заняття він розподіляє студентів на підгрупи, ставлячи перед ними завдання, яке вони мають виконати, виходячи з теоретичних знань. Учасники кожної підгрупи намагаються виконати дане їм завдання, пропонують різні шляхи його виконання та дискутують. У процесі роботи викладач контролює виконання завдання кожною підгрупою і відповідно оцінює. Виконання кейс-завдань сприяє професійному становленню майбутніх юристів, розвиває вміння колективної співпраці, а також активізує навчальну діяльність.

Як і будь-який інший, кейс-метод має і свої недоліки. Серед недоліків впровадження методу кейсів в навчальний процес можна назвати: відсутність достатньої кількості якісних «кейсів», які б уможливили ґрунтовне вивчення проблем професійної освіти; «кейси» нерідко бувають розпливчатими, неконкретними, позбавленими істотної інформації; використання «кейсів» вимагає значної кількості часу; для того, щоб цей метод «працював», викладачі мають бути досвідченими в організації навчання, що веде до відкриттів, проведенні дискусії, бути спроможними відмовитись від власних суджень і упереджень, мати ґрунтовні знання, аби допомогти учасникам проаналізувати і зрозуміти проблемну ситуацію [4, с. 405-408].

Кейс-метод не може повністю замінити традиційні методи навчання. Застосування цього методу повинне базуватися на міцному фундаменті теоретичних знань, отриманих студентами під час лекцій, на семінарських заняттях або поза навчальним закладом. Застосування кейс-методу матиме успіх лише за розумного і збалансованого поєднання традиційних та інноваційних технологій в процесі навчання [1, с. 82].

Та все ж таки, у процесі фахової підготовки майбутніх юристів кейс-метод має більше переваг: 1. Розвиток критичного мислення: кейс-метод дозволяє студентам розвивати критичне мислення та аналітичні навички, оскільки вони повинні самостійно аналізувати проблему та шукати оптимальні варіанти її вирішення. 2. Стимулювання активності: кейс-метод стимулює активну участь здобувачів освіти у процесі навчання, оскільки вони повинні самостійно досліджувати та аналізувати матеріал, шукати нові ідеї та вирішувати практичні задачі. 3. Реалістичність: кейс-метод дозволяє студентам пізнавати реальні ситуації, з якими можуть зіткнутися у своїй професійній діяльності, тому вони можуть краще зрозуміти суть питань та швидше засвоювати матеріал. 4. Розвиток

комунікативних навичок: кейс-метод розвиває комунікативні навички студентів, оскільки вони повинні обговорювати практичні задачі та пропонувати власні варіанти їх вирішення. 5. Широкий спектр застосування: кейс-метод може застосовуватися в різних галузях права, що дозволяє студентам здобувати комплексну підготовку та навички роботи в різних сферах. 6. Вирішення етичних питань: кейс-метод дозволяє студентам вирішувати етичні питання, які можуть виникнути у їх професійній діяльності, зокрема, пов'язані з конфіденційністю, обов'язком інформувати клієнта, обов'язком діяти в інтересах клієнта тощо. 7. Підвищення мотивації: кейс-метод може підвищити мотивацію здобувачів освіти до навчання, оскільки він дозволяє їм відчувати важливість та корисність навчального матеріалу. 8. Практичний досвід: кейс-метод дозволяє студентам отримувати практичний досвід роботи з реальними ситуаціями, що забезпечує їхню підготовку до роботи в майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боднарчук О. Упровадження кейс-методу як засобу формування професійних компетенцій майбутніх юристів-господарників. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1. 2019. С. 79-83.
2. Козаченко Ю., Шведенко П. Застосування інтерактивних методів навчання при підготовці майбутніх юристів. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/2299/1> (дата звернення: 27.03.2023).
3. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібник. Київ: А. С. К. 2004. 192 с.
4. Рибачук А. Використання кейс-методу у процесі фахової підготовки майбутніх юристів у вищих навчальних закладах. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Вип. 35. 2013. С. 404-409.
5. Юридична дидактика: Посібник з викладання права та юридичних дисциплін. В. С. Бігун, А. О. Галай, Н. М. Крестовська та ін. За ред. Р. О. Стефанчука. Київ: СПД Юсип'юк В. Д., 2009. 191 с.